

Joseba Bujanda

El repte de la qualificació i professionalització dels recursos humans de l'esport del País Basc

Recepció: 06/04/17 / Acceptació: 08/05/17

Resum

Esdevé fonamental que perquè l'activitat esportiva produeixi beneficis de salut, educatius o socials, aquesta s'ha de desenvolupar en unes condicions de pràctica adequades. Els recursos humans que dirigeixen les activitats juguen un paper determinant en l'oferta d'uns serveis òptims i, no obstant això, un estudi desenvolupat recentment estableix que el 61% de les persones que actua en l'esport basc no està prou qualificada. Per tal de revertir aquesta situació, el Govern Basc presenta el "Projecte per a la Qualificació i Professionalització dels Recursos Humans de l'Esport del País Basc".

Paraules clau

Professionalització, Qualificació, Recursos humans de l'esport, Llei professions esport, Capacitació

El reto de la cualificación y profesionalización de los recursos humanos del deporte del País Vasco

Resulta fundamental que para que la actividad deportiva produzca beneficios de salud, educativos o sociales, ésta se desarrolle en unas condiciones de práctica adecuadas. Los recursos humanos que dirigen las actividades juegan un papel determinante en la oferta de unos óptimos servicios y, sin embargo, un estudio desarrollado recientemente establece que el 61% de las personas que actúa en el deporte vasco no está suficientemente cualificada. En aras de revertir esta situación, el Gobierno Vasco presenta el "Proyecto para la Cualificación y Profesionalización de los Recursos Humanos del Deporte del País Vasco".

Palabras clave:

Profesionalización, Cualificación, Recursos humanos del deporte, Ley profesiones deporte, Capacitación

The Challenge of the Professionalization and Professional Qualification of Human Resources in Sport in the Basque Country

In order for the practice of sport to produce benefits, be they social, educational or in health, it is essential that it be carried out in appropriate conditions. Human resources – the women and men engaged in directing sports activities – evidently have a decisive role in the provision of quality services, yet a recent study found that 61% of people working in sport in the Basque Country are not sufficiently qualified. In order to rectify this situation, the Basque Government has presented its 'Project for the Qualification and Professionalization of the Human Resources of Sport of the Basque Country'.

Keywords

Professionalism, Qualification, Human resources in sport, Law of sports professions, Training

Com citar aquest article:

Bujanda, Joseba (2017).

"El repte de la qualificació i professionalització dels recursos humans de l'esport del País Basc".

Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa, 65, 75-93

ISSN 2339-6954

Diagnòstic

Importància de l'esport a la societat actual

Les retransmissions de les trobades de futbol i d'altres espectacles esportius copen tots els anys els primers llocs en els rànquings anuals d'audiència televisiva; el diari més llegit en aquest país és un diari esportiu; els partits dels clubs esportius són els esdeveniments que habitualment aconsegueixen reunir o atreure a un major nombre de ciutadans/es en un municipi cap de setmana rere cap de setmana; els i les esportistes són unes de les persones que més seguidors tenen a les xarxes socials i molts anuncis comercials estan protagonitzats per esportistes famosos/es.

D'altra banda, les activitats de lleure no passiu més practicades per la ciutadania són, habitualment, de caràcter esportiu; poques activitats aconsegueixen reunir tantes persones com les proves o curses populars tan de moda avui en dia i l'activitat més demanada i practicada entre els nens i nenes és l'esport escolar.

Doble vessant de l'àmbit de l'esport: esport-espectacle d'alt rendiment i esport-pràctica per part de la pròpia ciutadania

Com es pot comprovar, l'esport ha assolit una enorme importància i rellevància en la societat actual. I aquesta importància es dona en la doble vessant que posseeix l'àmbit de l'esport: tant en l'esport-espectacle, entès com una activitat de consum passiu de l'esport professional o d'alt rendiment; com en l'esport-pràctica, entès com la realització d'activitat físico-esportiva per part de la pròpia ciutadania.

Tant és així, que esdevé significativa la inclusió de l'esport a l'agenda europea. El Tractat de Lisboa (2007) atorga a la UE la competència de donar suport, coordinar i complementar les accions en l'àmbit de l'esport i demana que s'actui per desenvolupar la dimensió europea de l'esport.

La dimensió europea de l'esport estableix tres grans capítols que han de ser abordats en el si de UE (Comissió Europea, 2011):

- La funció social de l'esport
- La dimensió econòmica de l'esport
- L'organització de l'esport

Sense desmerèixer la gran rellevància que pot tenir l'esport en els altres dos àmbits, aquest treball se centrarà exclusivament en la funció social de l'esport.

La funció social de l'esport

Fins fa no gaires anys s'entenia l'esport, exclusivament, com una activitat de lleure. No obstant això, avui dia, se sap que és molt més; se li atribueixen altres qualitats (salut, educació, cohesió social, etc.) i, per tant, la seva repercussió en la societat actual va molt més enllà dels ja clàssics beneficis lúdics i agonístics. En la línia del que estableix la Comissió Europea en el desenvolupament de la *Dimensió Europea de l'Esport* (2011) cal vincular amb la funció social de l'esport els següents aspectes.

A l'esport se li atribueix: salut, educació i cohesió social

Millora de la salut a través de l'esport: L'activitat física té efectes evidents en la salut tant des d'un punt de vista preventiu com terapèutic. Així, resulta beneficiosa en la reducció de l'obesitat i el sobrepès i en la prevenció i cura d'una gran quantitat de malalties cròniques. L'activitat física, com un dels principals determinants de la salut a la societat moderna, constitueix un element fonamental de tot plantejament de política pública destinat a millorar la salut i el benestar físic i mental.

Educació a través de l'esport: pot desenvolupar en les persones, especialment en les joves, valors socials positius mitjançant el desenvolupament d'aptituds transversals com ara la capacitat de pensament crític, la iniciativa, la capacitat de resoldre problemes, el treball en un marc col·laboratiu, el respecte a la diferència o l'assumpció de responsabilitats.

Integració social en l'esport i a través de l'esport: l'esport pot ser també una via per promoure la integració social de les minories i altres grups vulnerables o desfavorits. L'esport permet a les persones immigrants i a la societat d'acollida establir una relació positiva i, per tant, fomenta la integració i el diàleg intercultural.

D'altres funcions socials: la repercussió de l'esport, tant en la població adulta com en la jove, és tan gran que pot ser utilitzat com a eina per assolir altres objectius com ara la promoció de la identitat i la cultura pròpia, pot evitar que les i els joves adquireixin hàbits o addiccions no saludables i pot fomentar actituds d'una major participació cívica com és el voluntariat, especialment entre les i els joves.

Importància dels recursos humans de l'esport

Per tant, l'esport pot ser un mitjà perquè les persones millorin la seva salut i el seu benestar, adquireixin una sèrie de valors positius, s'aconsegueixi una societat més cohesionada, etc., però, evidentment, tot dependrà de les circumstàncies en què es desenvolupin les activitats. L'esport, per si sol, no ofereix automàticament aquests beneficis a les persones i, per tant, s'han d'assegurar unes condicions de pràctica esportiva adequades. En aquest sen-

tit, cobren especial rellevància els recursos humans de l'esport, les persones que dirigeixen les activitats esportives.

De manera recurrent s'escolta a diferents experts/es o responsables de diferents àmbits o empreses dir que el gran valor o actiu de les organitzacions són les persones. Resulten fonamentals per al bon desenvolupament d'una entitat o un sector.

En aquest bon fer, les persones han d'estar qualificades per a la consecució dels objectius proposats i el desenvolupament de les tasques plantejades, han de tenir unes condicions de treball dignes, hauran d'estar motivades, reconegudes per l'organització i l'entorn, etc.

L'esport, històricament, ha estat dirigit majoritàriament, per persones voluntàries, amb un alt grau d'implicació personal però amb escassa formació o preparació

Desafortunadament, i en línies generals, l'esport no pot presumir de la situació dels seus recursos humans, pel que fa a la seva qualificació i a la seva situació laboral. L'esport, històricament, ha estat dirigit, tant pel que fa a la gestió de l'entitat com a la conducció de les pròpies activitats, majoritàriament, per persones voluntàries, amb un alt grau d'implicació personal i una contribució rellevant, però, en moltes ocasions, amb escassa formació o preparació.

Així, la mateixa Comissió Europea reconeix la necessitat de disposar de personal més qualificat en el sector de l'esport (Comissió Europea, 2011).

Els recursos humans de l'esport al País Basc

L'escenari de l'esport descrit fins al moment és el següent:

1. Gran rellevància de l'esport en la societat actual. I en progressió.
2. Importància dels recursos humans perquè les condicions de pràctica esportiva siguin saludables, educatives, etc.
3. Mancances en la qualificació i en la situació laboral dels recursos humans de l'esport.

Davant d'aquest escenari, el Govern Basc ha volgut conèixer amb exactitud la realitat dels recursos humans de l'esport de la Comunitat Autònoma del País Basc. Així, al novembre del 2016 l'Escola Basca de l'Esport (Direcció d'Activitat Física i Esports) va publicar l'*Estudio de la situación laboral y de cualificación de los recursos humanos del deporte de la CAPV*".

Aquest estudi certifica que hi ha gairebé unes 20.000 persones que desenvolupen tasques de professor/a d'educació física, monitor/a esportiu/va, entrenador/a o director/a esportiu/va a la Comunitat Autònoma del País Basc (CAPV). Les dades que s'han obtingut sobre la situació laboral i de qualificació d'aquestes persones vénen a corroborar les mancances detectades

en investigacions anteriors referides a altres comunitats autònomes (Martínez Serrano, G. i col·laboradors, 2008). Així, les principals conclusions que s'han obtingut de l'estudi han estat les següents:

- *Hi ha un alt nivell de infraqualificació* (entenent infraqualificació des del punt de vista de manca de la corresponent formació/titulació formal).
 - El 61,2% de les persones que exerceix alguna activitat esportiva al País Basc no compta amb una formació/titulació que l'hagi preparat prou per a les tasques que desenvolupa. D'aquest percentatge, un 24,4% de les persones no té cap formació esportiva i un 36,8% posseeix una determinada formació, però que no el qualifica prou per a les activitats que exerceix.
- *No obstant això s'aprecien alts nivells d'experiència.*
 - Més de la meitat de les persones que no tenen una formació o titulació adient (un 56,4%) tenen una experiència superior a les 750 hores i, per tant, tenen adquirides certes competències per aquesta via.
- *Es produeix una forta presència del voluntariat i una escassa professionalització.*
 - Només un 12,1% de les persones cobra un salari mensual superior als 1.000€.
 - Escassa dedicació horària: únicament un 14,2% de les persones exerceix durant un espai de temps superior a les 25 hores setmanals. I prop de 6 de cada 10 persones exerceix menys de 10 hores setmanals.
 - Més de la meitat de les activitats són desenvolupades per persones voluntàries (55,4%).
- *Es produeixen certes deficiències en les relacions laborals o de voluntariat de les persones que actuen en l'esport.*
 - Un 15,4% de les persones rep una quantitat econòmica superior a les despeses que li ocasiona l'activitat (única compensació econòmica que preveu la llei 17/1998, de 25 de juny, del voluntariat) i, en canvi, no té contracte laboral.

No obstant això, les dades d'infraqualificació i escassa professionalització obtingudes en l'estudi xoquen amb la realitat de les persones formades en els diferents estudis oficials de l'esport al País Basc, pel que fa a la seva taxa d'ocupació i atur, així com al fet que tinguin una ocupació relacionada amb els estudis realitzats.

Els Informes d'Inserció Laboral que desenvolupa el Servei Basc d'Ocupació Lanbide (2016 i 2017) de les persones que realitzen estudis universitaris i de Formació Professional vénen a concloure que: 1), cada vegada hi ha un percentatge més alt de persones que ha realitzat estudis de la família de les activitats físiques i l'esport que es troba en situació d'atur; i, 2), que de les persones que estan treballant s'està incrementant progressivament el número que han d'exercir en altres sectors diferents al de l'esport.

A més, els estudis universitaris i de Formació Professional de l'esport compten cada vegada amb un major nombre d'alumnes, amb la qual cosa aquest problema podria aguditzar-se en un futur.

A continuació, es mostra una sèrie de dades dels informes del Servei Basc d'Ocupació Lanbide que exemplifica la situació descrita anteriorment.

- *Taxes d'ocupació i/o atur:*
 - Mentre que en el cas dels Graduats/des en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport les xifres de persones aturades es mantenen en els últims anys al voltant del 15%, en el cas de les persones que han estudiat el Grau en Educació Primària/Magisteri d'Educació Física, el percentatge de persones aturades ha passat del 6% al voltant del 2008 al 28% l'any 2015.
 - Les taxes d'ocupació de les persones que han cursat algun dels dos cicles de Formació Professional de la família de les activitats físiques i l'esport han baixat al voltant del 85% l'any 2009 i per sota del 53% l'any 2012.
- *Ocupació relacionada amb els estudis desenvolupats (dades sol·licitades a l'alumnat tres anys després de graduar-se):*
 - En els anys 2009 i 2010 el 88% i el 92%, respectivament, de les persones graduades en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport que tenia una ocupació tenia una feina relacionada amb els seus estudis. L'any 2015 la xifra ha baixat fins al 73%.
 - La xifra és fins i tot més negativa en el cas de les persones que han estudiat el Grau en Educació Primària/Magisteri d'Educació Física. Del 80% i 73% dels anys 2009 i 2010 s'ha passat a l'escàs 52% de l'any 2015.

Es dona la següent gran paradoxa: d'una banda, és un sector que està infraqualificat però, d'una altra, una gran quantitat de persones formades en els diferents estudis de l'esport no troba sortida professional

Com a conclusió de totes les dades presentades, es pot afirmar que en el sector de l'esport al País Basc es dona la següent gran paradoxa: d'una banda, és un sector que està infraqualificat però, d'una altra, una gran quantitat de persones formades en els diferents estudis de l'esport no troba sortida professional.

Per tot això, i per tal de revertir aquesta situació, l'estudi desenvolupat el 2016 pel Govern Basc proposa el següent en les seves conclusions: "Desenvolupar un treball en pro de la qualificació i de la professionalització dels recursos humans de l'esport a País Basc, des d'una doble vessant:

- D'una banda, qualificant les persones a través de dues vies:
 - formant-les per a l'exercici adequat de les seves activitats esportives.
 - Reconeixent la seva experiència i la formació no formal de les persones que en l'actualitat exerceixen en l'esport i que, sense això, no tenen un certificat oficial que els habiliti per a això.

- D'altra banda, creant les condicions adequades per a una major professionalització en l'àmbit de l'esport:
 - Adaptant i complint la legislació vigent en matèria laboral i de voluntariat.
 - Generant oportunitats, accions i polítiques que permetin una major ocupabilitat en l'àmbit de l'esport."

Projecte per a la qualificació i professionalització dels recursos humans de l'esport del País Basc

Les dades presentades a l'estudi van posar xifres a una situació deficient que els diferents agents de l'esport del País Basc, en general, ja intuïen.

De fet, i en aquesta línia, el Govern Basc va aprovar en la legislatura passada, el febrer de l'any 2016, el "Projecte de Llei sobre Accés i Exercici de Professions de l'Esport al País Basc", llei que, però, no es va poder aprovar atesa la finalització de la legislatura en el moment en què es trobava en la fase de tramitació parlamentària.

Aquesta llei pretén exigir una determinada qualificació mínima a les persones que actuen en l'àmbit de l'esport bé professionalment, bé a través del voluntariat de cara a garantir a la ciutadania una pràctica esportiva segura i saludable.

Però l'aprovació de la llei per si sola no solucionarà les problemàtiques que exposa l'estudi. Nombroses són les lleis o disposicions normatives de diferents àmbits que posteriorment no es compleixen o, si més no, no en la seva totalitat, pel fet que no s'ajusten a la realitat existent, perquè no estableixen unes mesures transitòries adequades que enllacin aquesta realitat amb els desitjos o objectius de la normativa en qüestió, perquè no desenvolupen els corresponents reglaments, perquè no els doten de prou recursos econòmics o perquè no vénen acompanyades d'altres sèries d'accions o plans complementaris que facilitin la seva consecució. Per tant, al costat de l'esmentada llei caldrà adoptar una altra sèrie de mesures.

En aquesta línia més global, el Govern Basc, per tal d'assegurar una òptima qualificació dels recursos humans de l'esport i una major professionalització del sector i, en conseqüència, aconseguir un sistema esportiu basc de més

Aquesta llei pretén exigir una determinada qualificació mínima a les persones que actuen en l'àmbit de l'esport de cara a garantir a la ciutadania una pràctica esportiva segura i saludable

qualitat, desenvoluparà al llarg de la present legislatura el projecte per a la qualificació i professionalització dels recursos humans de l'esport del País Basc. Aquest projecte està conformat per tres accions estratègiques:

- A. Llei de professions de l'esport
- B. Pla de capacitatíó dels recursos humans de l'esport
- C. Pla de professionalització en l'esport

Seria irreal i poc assenyat exigir a les persones que avui en dia no tenen la qualificació que es formessin en titulacions/formacions oficials si, posteriorment, no tinguessin la possibilitat de treballar professionalment

En realitat, són tres accions o projectes en un. La manca d'un pla de capacitatíó i d'un pla de professionalització dificultaria o, fins i tot, impossibilitaria enormement la posterior implementació i aplicació de la llei de professions de l'esport. Així, no tindria excessiu sentit aprovar una llei que exigeixi posseir unes determinades qualificacions per a exercir en l'esport, sense que s'habilités un pla especial de capacitatíó que fes front a aquest 61,2% (12.058 persones) que es troba en una situació d'infraqualificació i, per a la capacitatíó de les quals, l'actual sistema de formació esportiva basc no està preparat. Així mateix, seria irreal i poc assenyat exigir a les persones que avui en dia no tenen la qualificació prevista que es formessin en titulacions/formacions oficials d'una alta exigència/durada (des de les 275 hores fins als quatre anys), si, posteriorment, no tinguessin la possibilitat de treballar professionalment en aquest àmbit i, per tant, no traguessin profit de la inversió particular en temps i diners que comporta qualsevol procés formatiu.

De tota manera, cal indicar que la Llei sobre Accés i Exercici de les Professions de l'Esport al País Basc esdevé la peça angular sobre la qual pivoten les altres dues accions marc. Sense l'existència d'una normativa que exigís la possessió d'una determinada qualificació es tindria una demanda formativa semblant a la d'avui en dia i, per tant, el sistema de formació present podria abastir les necessitats actuals. D'altra banda, sense l'existència d'una regulació de les professions de l'esport i, com a conseqüència, sense un volum alt de persones formades, possiblement no seria tan imprescindible un pla de professionalització en l'esport que oferís a totes aquestes persones una major sortida professional.

Amb tot, i com a aclariment, cal indicar que l'execució d'un pla de capacitatíó i un pla de professionalització sempre resultarien beneficiosos per al sector, independentment que no s'aprové la corresponent llei de professions.

A continuació s'exposen les línies mestres d'aquestes tres accions estratègiques¹.

Llei de professions de l'esport

Marc

Diverses són les comunitats autònomes que han aprovat una normativa que reguli les professions. Catalunya fou, en aquest sentit, pionera a través de la Llei 3/2008, de 28 d'abril, de l'Exercici de les Professions de l'Esport, posteriorment modificada. Es mostren a continuació les comunitats i les corresponents lleis en vigor:

- Catalunya: Llei 7/2015, de 14 de maig, de modificació de la Llei 3/2008, de l'exercici de les professions de l'esport.
- Extremadura: Llei 15/2015, de 16 d'abril, per la qual s'ordena l'exercici de les professions de l'esport a Extremadura.
- La Rioja: inclosa a la Llei 1/2015 de l'exercici físic i de l'esport de La Rioja.
- Andalusia: inclosa a la Llei 5/2016, de 19 de juliol, de l'Esport d'Andalusia.
- Madrid: Llei 6/2016, de 24 de novembre, per la qual s'ordena l'exercici de les professions de l'esport a la Comunitat de Madrid.

Objectiu i beneficis

L'objectiu de totes aquestes regulacions autonòmiques de les professions de l'esport és el mateix: garantir la salut i la seguretat de les persones que practiquen activitats físico-esportives.

És innegable, i així ho demostra una infinitat d'investigacions, que l'esport, en línies generals, resulta beneficiós per a la salut de les persones, però també és conegut que l'activitat físico-esportiva, en funció de les condicions en què es practiqui, pot arribar a ser perillosa i, fins i tot, perjudicial. L'exercici, com el medicament, no és universal. No tenen els mateixos efectes o resultats per a totes les persones i en totes les circumstàncies. És per això que resulta necessari en tot tipus d'activitat organitzada que hi hagi una persona qualificada que conegui i estableixi el tipus d'exercici, la "dosi" (quantitat/intensitat) i les condicions de l'entorn adequades per a la pràctica esportiva.

I així ho constata el Tribunal Constitucional en la sentència 194/1998, d'1 d'octubre: "la pròpia Constitució conté un mandat als poders públics perquè fomentin l'educació física i l'esport (article 43.3 de la CE) i que aquestes activitats apareixen, d'altra banda, estretament vinculades amb la salut a la qual es refereix l'apartat 1 del mateix article 43.3 CE, de manera que no només són un mitjà per al seu manteniment, sinó que permeten evitar les reper-

Resulta necessari en tot tipus d'activitat organitzada que hi hagi una persona qualificada que conegui i estableixi el tipus d'exercici i les condicions de l'entorn adequades per a la pràctica esportiva

cussions negatives que sobre la mateixa pot tenir un exercici no adequat de les diverses activitats físiques i esportives, especialment en aquells esports l'exercici dels quals comporta un risc moltes vegades no menor. Sense que es pugui, d'altra banda, desconèixer la importància i valoració cada vegada més gran d'aquestes activitats, a les quals els poders públics estan responant amb l'establiment de noves exigències de qualificació per als professionals dedicats a les mateixes”.

En aquesta línia, es mostren una sèrie d'exemples amb els quals es poden comprovar els beneficis en matèria de salut i seguretat que s'obtidran amb l'existència d'una llei que reguli les professions de l'esport:

- Les activitats esportives a la natura, com el cas del parapent, el piragüisme, el busseig, l'hípica o el surf, per exemple, que segons com es realitzin poden resultar perilloses, sempre estaran sota la direcció d'un monitor o monitora qualificats que garantirà que les activitats es realitzen sense riscos o amb els mínims riscos possible. Un monitor o monitora d'un gimnàs o una sala fitness haurà d'acreditar la qualificació professional necessària per no proposar exercicis a les persones usuàries que poden resultar perjudicials per a la seva salut.
- La o el professional que orienti exercici físic a una persona amb una patologia determinada, per exemple, una artrosi, un hipertensió, un problema cardiovascular o una obesitat aguda, haurà de tenir la qualificació professional necessària perquè l'activitat física sigui realment beneficiosa i no, per contra, contraproductiu per a la seva salut.
- Totes les i els professionals de l'esport tindran coneixements en matèria de primers auxilis i, per tant, davant d'un accident, lesió o infortuni, que, per la seva naturalesa, resulten freqüents en la pràctica esportiva, tindran les competències oportunes per poder oferir aquesta primera resposta, per exemple en un partit esportiu o en una activitat a la natura.
- Aquelles i aquells entrenadors que dirigeixin esportistes amb una orientació al rendiment tindran coneixements en matèria de lluita contra el dopatge, de tal manera que puguin ajudar en la prevenció del consum de substàncies o l'ús de pràctiques que puguin resultar perjudicials per a la salut de les i els esportistes.

Així mateix, l'aprovació d'una llei que asseguri l'existència de persones qualificades en el sector de l'esport comporta, consegüentment, una altra sèrie de beneficis més enllà dels ja esmentats en l'àmbit de la salut i la seguretat:

- Les i els entrenadors dels diferents esports, per exemple, el futbol, el bàsquet, l'atletisme, el surf, etc., que exerceixin professionalment al País Basc tindran, en general, majors coneixements tècnics de les disciplines esportives que dirigeixin. Aquesta circumstància hauria de redundar en un major aprenentatge per part de les i els esportistes i, en conseqüència, en el seu rendiment esportiu.

- Es tindrà, molt possiblement, un esport més educatiu o social ja que les diferents formacions que donen accés a les professions de l'esport permeten obtenir competències professionals en matèries de caràcter més humanista: educació en valors, esport i gènere, esport inclusiu o adaptat, prevenció de la violència, psicologia i didàctica esportiva, etc.
- L'exigència de persones qualificades en formacions oficials d'una alta exigència horària comportarà, sens dubte, una major professionalització dels recursos humans del sector de l'esport. Posteriorment, en l'apartat corresponent, s'exposaran els beneficis d'aquesta major professionalització.

Característiques de la Llei

Les característiques generals de la futura Llei sobre Accés i Exercici de les Professions de l'Esport al País Basc, a l'espera del seu tràmit parlamentari, no es preveu que difereixin en excés de les de la resta de regulacions autonòmiques, i prenent com a referència el Projecte de Llei sobre Accés i Exercici de Professions de l'Esport al País Basc, aprovat en la legislatura precedent, el febrer de l'any 2016, serien les següents:

- Regula exclusivament quatre professions; aquelles que hagin d'aplicar directament els coneixements i tècniques pròpies de les ciències de l'esport: professor/a d'educació física, monitor/a, entrenador/a i director/a esportiu/va.
- No es regulen altres professions com ara el jutge esportiu/la jutgessa esportiva o l'agent esportiu/va, atès que no tenen incidència en la salut i seguretat de les persones practicants.
- Es defineix l'àmbit funcional general de cadascuna de les quatre professions.
- Es defineixen les qualificacions necessàries per poder exercir en les diferents professions i en les corresponents activitats professionals que s'enquadren en cada professió.
- Les qualificacions es poden acreditar no només a través de titulacions acadèmiques d'educació superior sinó també a través d'altres tipus de titulacions o certificats oficials obtinguts després de processos formatius o després de l'acreditació de competències adquirides per la via de l'experiència.

Les diferents formacions que donen accés a les professions de l'esport permeten obtenir competències professionals en matèries de caràcter més humanista

- S'exigeix la possessió de competències en matèria de primers auxilis.
- Es recull un catàleg de principis i deures de les persones que exerceixin en l'àmbit de l'esport.
- Es regula l'activitat que pugui realitzar una persona professional tant de forma presencial com a distància a través de les tecnologies de la informació i la comunicació.
- Es presta especial atenció al Dret Transitori de tal manera que hi hagi una transició adequada i no traumàtica entre la realitat existent i el que estableix la llei:
 - S'habiliten provisionalment les persones que exerceixin en el moment de l'entrada en vigor de la llei, amb una determinada experiència però sense la corresponent qualificació.
 - Es preveu la disposició de procediments de reconeixement de les competències per reconèixer l'experiència i la formació no formal de les persones que ja exerceixin.
 - Es planteja una aplicació progressiva de la llei, establint que, entre altres aspectes, es puguin sol·licitar qualificacions de rang inferior en el cas que es verifiqui la manca de professionals amb les qualificacions previstes a la llei.
- Es deixa un període proper als tres anys des de l'aprovació de la llei fins a l'efectiva exigència de les corresponents qualificacions perquè les persones tinguin temps suficient per poder adaptar-se al que estableix la llei.
- Les i els professionals de l'esport, que no siguin empleats per compte d'altri, queden obligats a subscriure una assegurança de responsabilitat civil que cobreixi la indemnització pels possibles danys que puguin causar a tercers en la prestació dels corresponents serveis professionals.
- Les i els professionals han d'estar inscrits en un registre administratiu de professionals de l'esport, de caràcter públic i accessible, en nom d'una millor defensa dels drets de les i els consumidors i usuaris.
- S'estableix que les persones voluntàries també hagin d'acreditar la possessió de les corresponents qualificacions, però, en aquest cas, es preveu un règim més flexible en els terminis.
- Es modifica la Llei 14/1998, d'11 de juny, de l'Esport del País Basc de cara a establir un règim sancionador en cas d'incompliments.

El Projecte de Llei resulta coherent i realista; posseeix una flexibilitat i una transitorietat que permet un encaix adequat entre la situació actual i el futur

desitjat, aspectes clau perquè una llei pugui posteriorment arribar a materialitzar-se i, per tant, assolir els seus objectius.

De tota manera, hi ha tres elements propis de la llei que resulten imprescindibles per a una correcta implementació i compliment posterior de la mateixa, i que depenen gairebé íntegrament de l'administració que l'aprova, en aquest cas, de la Direcció d'Activitat Física i Esports del Govern Basc:

- Un desenvolupament i una aprovació a temps dels corresponents reglaments sense els quals esdevé impossible l'aplicació de la llei.
- Una posterior gestió adequada de la transitorietat: avaluacions de l'evolució del sector i propostes de finalització dels terminis de les habilitacions provisionals per la possessió d'una determinada experiència o de titulacions de rang inferior a les establertes a la llei, dispositius de reconeixement de les competències, etc.
- Un servei d'inspecció que vetlli pel compliment del que estableix la llei.

Pla de capacitació dels recursos humans de l'esport

El *Pla de capacitació dels recursos humans de l'esport* intentarà cobrir les necessitats formatives detectades a l'*Estudio de la situación laboral y de cualificación de los recursos humanos del deporte de la CAPV*. Concretament, facilitarà un sistema pel qual totes les persones que no tinguin la qualificació establerta a la llei puguin obtenir-la de la forma més accessible possible.

Aquest pla haurà d'abordar un sistema de formació esportiva especialment complex. En l'actualitat, hi ha una gran varietat de formacions de caràcter oficial en l'àmbit de l'esport:

- *Ensenyaments universitaris*: Grau en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport, Grau en Educació Primària amb Especialitat en Educació Física.
- *Ensenyaments de Formació Professional i del sistema de qualificacions*: Grau Superior en Activitats Físico-esportives, Grau Mitjà en Conducció d'Activitats en el Medi Natural i certificats de professionalitat.
- *Ensenyaments esportius*: ensenyaments esportius de règim especial i activitats formatives de període transitori.

Esdevé fonamental la creació d'una Taula de Coordinació de la Formació en l'Esport

Les entitats competents són també variades, hi entren en joc tant l'administració educativa (diverses direccions diferents) com la laboral i l'esportiva. Així, esdevé fonamental la creació d'una Taula de Coordinació de la Formació en l'Esport en la qual estiguin representats tots els agents competents. Aquesta Taula tindrà la missió d'establir les actuacions a desenvolupar dins del *Pla de capacització dels recursos humans de l'esport*. Les accions aniran encaminades a tres àmbits:

- Formació inicial.
- Formació contínua.
- Reconeixement de l'experiència i de la formació no formal

Formació inicial

- S'haurà de reajustar l'oferta de places actual de les diferents formacions oficials de l'esport a les noves necessitats. En certes titulacions, augmentant l'oferta i, en d'altres, reduint-la.
- També s'hauran de reajustar els continguts de les diferents titulacions esportives en funció dels requeriments de la Llei de professions de l'esport i, també, de les noves necessitats formatives del sector de l'esport.
- Cal un *Pla del sistema d'ensenyaments esportius del País Basc* que desenvolupi el model basc d'ensenyaments esportius. El sistema de formació de les diferents modalitats esportives és especialment complex i, per tant, es precisa d'una organització més senzilla, i millor gestionada i coordinada. En l'actualitat, es barregen formacions que pertanyen al sistema educatiu (règim especial) i d'altres al sistema esportiu (període transitori). D'altra banda, algunes federacions esportives continuen amb l'organització de formacions federatives no oficials. Així mateix, i atesa l'escassetat actual, caldrà promoure l'oferta de formació en euskera.
- Així mateix, cal una millor definició de les necessitats i, en conseqüència, de l'oferta de formació per a l'ocupació que ofereix l'administració laboral.
- Esdevindrà imprescindible establir un sistema de centres i formacions, públic i accessible tant des del punt de vista econòmic com de proximitat, que permeti respondre a les exigències establertes a la llei de professions.

Formació contínua

En la formació contínua existeix encara una major descoordinació atès que, majoritàriament, és una formació no oficial i hi entren en joc nous agents

formadors, i cada entitat, pública i/o privada, en general, estableix les seves activitats formatives sense cap coordinació amb la resta d'agents. Així, hi ha mancances formatives en certs àmbits, en certs territoris o en l'oferta en euskera; altres vegades se solapen dates i continguts; i també es produeixen certes disputes entre l'oferta realitzada i les suposades competències de cada institució. Per tant:

- Caldrà un projecte de coordinació de la formació contínua en l'esport que defineixi les necessitats del sector en aquest camp i l'àmbit que és competència o que correspon a cada agent/institució.

Reconeixement de l'experiència i de la formació no formal

Com s'ha apreciat en les dades inicials de l'estudi, hi ha un ampli percentatge de persones que no ha adquirit la corresponent titulació però que, tanmateix, possiblement, tingui unes determinades competències adquirides a través de l'experiència i de la formació no formal. En aquest sentit:

- Serà imprescindible establir o activar els diferents mecanismes de reconeixement de les competències per al sector de l'esport, tant per part de l'administració laboral/educativa com de l'esportiva

Caldrà un projecte de coordinació de la formació contínua en l'esport

Pla de professionalització en l'esport

Justificació

Tal com s'ha comentat prèviament, el creixement i la millora d'un sector passa inexcusablement per les persones que el conformen i, en aquest cas, les dades de l'estudi reflecteixen que l'esport està escassament professionalitzat. Dificilment un sector podrà progressar si la majoria de les persones que el conformen són persones voluntàries que, malgrat el seu destacable altruisme, bona intenció i il·lusió, sovint no tenen el temps i la preparació que uns serveis esportius de qualitat demanen.

Luis V. Solar (2015), en el document resum de la jornada "La professionalització en l'esport. Sí, però com?", recollia clarament la necessitat de la professionalització en l'esport: "La voluntat d'institucions i entitats d'oferir un esport de més qualitat, unida a l'existència d'un major nombre de persones amb formació universitària i professional en aquest camp, a la tendència de la societat actual a una menor implicació en activitats voluntàries i a la pròpia exigència de les i els usuaris d'uns serveis i activitats més satisfac-

Un dels reptes més importants de l'esport, si no el que més, és el de la seva professionalització

tòries, fa que experts/es del nostre sector indiquin des de fa temps que un dels reptes més importants de l'esport, si no el que més, és el de la seva professionalització”.

Luis V. Solar (2015) planteja una sèrie de beneficis de la professionalització del sector que, tots ells de forma agrupada, podrien classificar-se en dos àmbits.

- *La millora de la qualitat del servei.* La major qualificació del sector portaria associada una major garantia de qualitat dels serveis oferts i, en conseqüència, una creació d'uns hàbits de salut més perdurables, un major desenvolupament del talent esportiu, etc.
- *La promoció d'un segment laboral i econòmic.* Es crearia un major nombre de llocs de treball i beneficiaria les persones que es formen en l'àmbit de l'esport. Hi ha una sèrie d'estudis acadèmics oficials amb vocació de crear professionals de l'esport, que reben finançament públic. A més, aquesta professionalització aniria en línia amb la Llei 17/1998, de 25 de juny, del voluntariat, que estableix que les persones “voluntàries” no podran “substituir, en cap cas, serveis professionals remunerats”. Així mateix, es constituïria un segment de promoció econòmica amb tots els aspectes laborals, fiscals i econòmics que qualsevol sector comporta: retencions d'IRPF, generació d'IVA, contractacions i aflorament d'ocupació oculta, etc.

Problemàtiques

Per tant, si s'entén que la professionalització és beneficiosa per al sector, com és possible que, com indica l'estudi, per exemple, avui dia únicament un 14% de les persones que actua en el sistema esportiu basc treballi durant un espai superior a les 25 hores? Quines són les problemàtiques que impedeixen una major professionalització? A continuació, s'exposen alguns dels que es podrien considerar motius principals:

1. *Escàs finançament de l'esport.* Cal una major sensibilització i conscienciació de la importància de l'esport en la societat actual. Històricament, l'esport no ha tingut en la societat un valor o un reconeixement notori, i això s'ha vist reflectit en els diners que tant la ciutadania individualment com les institucions públiques han destinat a l'esport.
2. *Concentració horària de l'oferta.* La majoria de les activitats esportives es concentren a la tarda-vespre, tant en l'àmbit de l'esport escolar, com en l'esport federat o l'esport per a tothom. Són activitats que es realitzen en el temps lliure de les persones, en general, un cop han finalitzat les

obligacions diàries. Aquesta situació dificulta la possibilitat de disposar de jornades laborals completes.

3. *Inexistència fins al moment d'una regulació que exigeixi que les persones tinguin una qualificació mínima.* En la mesura en què no hi ha hagut una exigència, ni les entitats esportives han vist la necessitat de comptar amb persones qualificades, ni les mateixes persones han vist la necessitat d'haver d'invertir el seu temps i diners a formar-se. Aquesta situació ha provocat la tradicional existència d'un gran nombre de persones voluntàries que, habitualment per hobby o afició, han ocupat llocs en activitats que, en unes altres circumstàncies, podrien haver estat coberts per professionals.

Per tal de fer front a aquestes problemàtiques i de cercar una major professionalització del sector esportiu de la CAPV, el Govern Basc desenvoluparà un *Pla de professionalització en l'esport*.

Característiques

El pla serà desenvolupat per la Direcció d'Activitat Física i Esports conjuntament amb el Departament d'Ocupació i Polítiques Socials i amb Lanbide/Servei Basc d'Ocupació. Així mateix, pretén comptar amb l'estretíssima col·laboració de les diputacions forals.

El pla pretén fixar les diferents accions que poden desenvolupar cadascuna de les institucions i agents que conformen el sistema esportiu basc en nom del foment de la professionalització del sector. Així, serà inestimable la col·laboració dels següents agents tant en l'elaboració del pla com en la seva execució: ajuntaments, federacions esportives i les seves associacions, empreses del sector i les seves associacions, clubs i centres escolars, universitats i centres de formació, col·legis professionals, sindicats, etc.

Hi ha una sèrie de claus que el pla haurà de tenir en compte de cara a la consecució dels objectius proposats:

- Serà imprescindible la implicació en el pla de l'administració laboral, en aquest cas el Departament d'Ocupació i Polítiques Socials, i Lanbide/Servei Basc d'Ocupació. Resulta oportú que, possiblement en col·laboració amb altres institucions públiques, estableixi una sèrie de polítiques/accions específiques encaminades al foment de l'ocupació en l'àmbit de l'esport.
- Així mateix, caldrà establir polítiques encaminades a regularitzar la situació laboral de les persones que, en molts casos, exerceixen de forma irregular, sense el contracte laboral corresponent.

- En aquest sentit, i ateses les característiques no professionals de moltes de les entitats esportives (directives basades en el voluntariat, recursos limitats, etc.), cal que l'administració estableixi les mesures i aporti els recursos necessaris que facilitin a les entitats esportives un trànsit no traumàtic cap a una major professionalització de les seves estructures.

A tall d'exemple, alguns dels objectius específics o accions del pla és possible que s'orientin en línia següent: fomentar l'emprenedoria i autoocupació esportiva; facilitar la complementarietat d'ocupacions, bé sigui del propi àmbit esportiu o algun de vinculat; fomentar la unió d'entitats esportives petites en estructures més grans o la mancomunació de serveis; incorporar en les línies de subvenció de les institucions esportives criteris orientats al foment de l'ocupació, etc.

Persones professionals i voluntàries

Finalment, el *Pla de professionalització en l'esport* també hauria de definir les activitats i ocupacions de l'esport que haguessin de ser cobertes per persones professionals i aquelles que podrien ser desenvolupades per persones voluntàries, tenint en compte que aquestes, segons la legislació vigent, no podrien substituir serveis professionals remunerats.

Sembla sensat intuir que les activitats professionals que recull la Llei de professions de l'esport, aquelles en què s'han d'aplicar coneixements i tècniques pròpies de les ciències de l'esport, seran desenvolupades en un futur, majoritàriament, per persones professionals.

No obstant això, la professionalització en l'esport no arribarà de la nit al dia i, a més, l'esport, les entitats esportives, seguiran precisant de persones que col·laborin desinteressadament en les seves activitats de maneres molt diverses: senyalització, acompanyament i altres tasques en carreres populars o en grans esdeveniments esportius, tasques d'encarregat de material o delegat d'equip, tasques directives en clubs, col·laboració en els desplaçaments a competicions, etc.

En aquesta línia, sembla oportú que, de la mà del *Pla de professionalització en l'esport* s'activin també certes polítiques o accions encaminades a definir, fomentar, facilitar, assessorar i formar el voluntariat esportiu que tant li ha donat a l'esport i que, sens dubte, tant li continuarà donant en el futur.

Joseba Bujanda Bujanda
Llicenciat en Educació Física
Tècnic de la Direcció d'Activitat Física i Esports
Govern Basc
j-bujandabujanda@euskadi.eus

Bibliografia

Martínez Serrano, G.; Campos Izquierdo, A.; Pablos Abella, C.; Mestre Sancho, J. A. (2008). *Los recursos humanos de la actividad física y del deporte. Funciones y características socio-demográficas, laborales y formativas*. València: Tirant Lo Blanch.

Comissió Europea (2011). *Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social Europeu i al Comitè de les Regions. Desenvolupament de la dimensió europea en l'esport*.

Escola Basca de l'Esport. Govern Basc (2016). *Estudio de la situación laboral y de cualificación de los recursos humanos del deporte de la CAPV*.

Govern Basc (2016). "Proyecto de Ley sobre Acceso y Ejercicio de Profesiones del Deporte en el País Vasco".

Lanbide/Servei Basc d'Ocupació (2016). *Inserción laboral de los titulados en Formación Profesional en 2013*.

Lanbide/Servei Basc d'Ocupació (2017). *Inserción laboral universitaria durante 2015. Promoción 2012*.

Solar, L. V. (2015), Document resum de la jornada "La professionalització en l'esport. Sí, però com?". Escola Basca de l'Esport i Col·legi Oficial de Llicenciats en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport.

Tribunal Constitucional (1998). Sentència 194/1998, d'1 d'octubre de 1998.

Unió Europea (2007). *Tractat de Lisboa pel qual es modifiquen el Tractat de la Unió Europea i el Tractat constitutiu de la Comunitat Europea*.

1 Les tres accions estratègiques que conformen el projecte es circumscriuen al País Basc, si bé la realitat en altres llocs de l'entorn possiblement no difereixi en excés i, per tant, molts dels aspectes que a continuació es ressenyen puguin ser extrapolables.
